

22. Про затвердження Порядку координації одночасного проведення планових перевірок (ревізій) контролюючими органами та органами державного фінансового контролю, який затверджено Постановою Кабінету Міністрів України від 23.10.2013 р. № 805 // Офіційний вісник України. – 2013. – № 87. – Ст. 3218.

23. Павловський А.Б. Сучасний стан організації фінансового контролю у сфері державних закупівель / А.Б. Павловський // Держава і право. Серія «Юридичні і політичні науки». – 2014. – Вип. 63. – С. 168–174.

24. Довідка проекту консультаційної підтримки з питань європейської інтеграції Уряду України (ЕІРА) «Правила надання державної допомоги» [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://nrdevelopment.com/visa_free_regime_briefing_note_ukr.pdf.

25. Єдинак Т.С. Контроль як функція державного управління: сутність та класифікація / Т.С. Єдинак, О.В. Павлишен // Вісник Академії митної служби України. Серія «Державне управління». – 2011. – № 1. – С. 12–18. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://nbuv.gov.ua/j-pdf/vamcudu_2011_1_2.pdf.

УДК 344.21

МІЖНАРОДНІ СТАНДАРТИ ЗАСТОСУВАННЯ ПРОЦЕДУРИ ПРОХОДЖЕННЯ ДЕРЖАВНОЇ СЛУЖБИ В СУДОВИХ ОРГАНАХ: ТЕОРЕТИЧНИЙ АСПЕКТ

Золотарьова Я.С., здобувач
кафедри адміністративного права
Інститут права імені князя Володимира Великого
Міжрегіональної академії управління персоналом

На основі комплексного аналізу положень міжнародних нормативно-правових актів визначено особливості процедури призначення та проходження державної служби в судових органах європейських країн, а також обґрунтовано необхідність імплементації окремих міжнародних стандартів у національне законодавство України.

Ключові слова: міжнародні стандарти, призначення на посаду, правові системи, реформування, судова система.

На основании комплексного анализа положений международных нормативно-правовых актов определены особенности процедуры назначения и прохождения государственной службы в судебных органах европейских стран, а также обоснована необходимость имплементации некоторых международных стандартов в национальное законодательство Украины.

Ключевые слова: международные стандарты, назначение на должность, правовые системы, реформирование, судебная система.

Zolotareva J.S. RESEARCHER OF THE DEPARTMENT OF ADMINISTRATIVE LAW INSTITUTE OF LAW OF PRINCE VOLODYMYR THE GREAT INTERREGIONAL ACADEMY OF PERSONNEL MANAGEMENT

Based on a comprehensive analysis of the provisions of international legal acts defined specific procedures for the appointment and public service in the judiciary of the European countries and also the necessity of implementing certain international standards in national legislation of Ukraine.

Key words: international standards, appointment, legal system, reform of the judicial system.

Постановка проблеми. Гармонізація законодавства України із правовими системами країн Європи набуває все більшої актуальності. Членство нашої держави в міжнародних організаціях, таких як ООН і Рада Європи, а також ратифікація базових для цих організацій документів є суттєвими зовнішніми факторами, що впливають на формування основних начал побудови судової системи.

У сучасних умовах розвитку України як незалежної, демократичної й правової держави особливої актуальності набуває проблема формування суддівського корпусу України й зарубіжних країн. Із початком конституційної реформи в Україні одним із найгостріших було поставлено питання добору та призначення суддів на посаду. Адже процес кадрового забезпечення судової системи повинен базуватися на конституційних засадах прозорості, демократичності, рівних можливостях, верховенстві права й законності, неупередженості й об'єктивності.

Ступінь розробленості проблеми. Зважаючи на прагнення України до інтеграції з Європейськими співтовариствами, питання щодо міжнародних стандартів добору кандидатів на посаду судді досліджувалися багатьма науковцями, серед них С.В. Бігун, Т.В. Галайденко, В.В. Городовенко, А.П. Закалюк, В.В. Захаров, М.І. Логвиненко, І.Є. Марочкін, А.М. Марцинкевич, І.Б. Михайловська, Л.М. Москвич, Б.О. Прокопенко, Л.В. Скоромоха, І.Я. Фойницький та ін. Що ж стосується питання процедури призначення суддів, функціонування суддівського корпусу в європейських країнах, то воно потребує дослідження.

А тому на основі порівняльного аналізу нормативно-правових актів України та положень міжнародних норм ми спробуємо простежити особливості процедури призначення й проходження державної служби в судових органах, а також обґрунтувати необхідність імплементації окремих міжнародних стандар-

тів у національне законодавство України, що і є **метою статті**.

Виклад основного матеріалу. Обов'язковою умовою інтеграційних процесів, які відбуваються у світі, на нашу думку, є створення спільного правового простору для регулювання міжнародних відносин. А тому під час формування доктринальних підходів до процесу гармонізації законодавства України про судоустрій і статус суддів із міжнародними стандартами спробуємо спочатку розкрити зміст поняття «міжнародні стандарти», яке на сьогодні є часто вживаним серед політиків, юристів і науковців.

Специфіка дослідження поняття й змісту міжнародних правових стандартів полягає в тому, що правові стандарти будь-якої сфери не можна розглядати ізольовано від розвитку всієї правової системи. Міжнародні стандарти взаємодіють не лише із галуззю права, до якої вони належать, а зі всією правовою системою взагалі, суспільними відносинами, які регулюються відповідними правовими інститутами й нормами і в яких відображено природу самих правових відносин [1].

Автори Юридичної енциклопедії під цим поняттям розуміють міжнародно-правові норми та принципи, що закріплюють правила поведінки суб'єктів міжнародного права в тих чи інших сферах міжнародно-державного співробітництва [2]. Вони містяться в міжнародних договорах, міжнародних документах, які приймаються окремими міжнародними організаціями.

Л.А. Луць визначає загальновизнані європейські стандарти як єдині, типові принципи й норми, що зафіксовані в основних джерелах права регіональних міждержавно-правових систем і є мінімальними правовими вимогами щодо правових систем держав-учасниць [3].

Досить важливим аспектом у процесі класифікації міжнародних стандартів, з метою забезпечення належної гармонізації законодавства України про судоустрій і статус суддів із міжнародними стандартами, є виокремлення міжнародних стандартів, обов'язкових для національного законодавства, і тих, які мають лише рекомендаційний характер.

Отже, під загальновизнаними міжнародними стандартами у сфері судоустрою і статусу суддів варто розуміти міжнародні правові норми та принципи, закріплені в міжнародних нормативно-правових актах (загальносвітового чи європейського рівня) обов'язкового або рекомендаційного характеру, які встановлюють стандарти, критерії, якими повинні керуватися суб'єкти міжнародного права (держави) під час формування й забезпечення умов для роботи своїх судових систем, законодавчого визначення основ взаємовідносин судів з органами законодавчої та виконавчої влади, а також основних вимог щодо поведінки суддів, їх відбору, призначення, просування по службі.

На нашу думку, вибір належної системи призначення на посаду судді та їхнє проходження державної служби є одним із пріоритетів у новостворених демократичних державах, де часто висловлюються занепокоєння щодо незалежності й політичної безсторонності су-

дівництва. Наявність політичного впливу на порядок призначення суддів загрожує незалежності судової влади в таких державах, тоді як в інших державах, насамперед тих, у яких існують судові системи, котрі вже пройшли перевірку демократією, такі самі методи призначення суддів вважаються традиційними й ефективними.

Потрібно наголосити, що міжнародні стандарти в цьому стосунку тягнуть до досить широкої деполітизації порядку призначення суддів. Цікавим видається той факт, що не існує жодної моделі призначення суддів, яка була б позбавлена політичної складової і при цьому ідеально відповідала б принципу розподілу владних повноважень і забезпечувала повну незалежність судової влади.

У європейських країнах процедури призначення суддів дуже відрізняються в силу особливостей різних країн та їхніх правових систем, більше того, способи призначення суддів можуть відрізнитись навіть у межах однієї національної правової системи залежно від того, які саме судді призначаються на посади.

Перейдімо до аналізу деяких міжнародних нормативно-правових документів. Так, відповідно до Принципів 1 (2) (с) Рекомендації № R (94) 12 Комітету Міністрів Ради Європи, усі рішення стосовно професійної кар'єри суддів повинні мати в основі об'єктивні критерії; як обрання, так і кар'єра суддів повинні базуватись на заслугах, з урахуванням їхньої кваліфікації, чеснот, здібностей і результатів їхньої праці. Це правило застосовується до всіх осіб, котрі виконують судові функції, включаючи тих осіб, які займаються конституційними, кримінальними, цивільними, комерційними й адміністративними правовими питаннями (а також у більшості випадків до суддів, котрі є непрофесійними юристами, й інших осіб, які здійснюють судові функції). Отже, існує загальна згода стосовно того, що призначення повинно здійснюватися «з урахуванням здібностей», основаних на «об'єктивних критеріях», і що при цьому не повинні враховуватись політичні міркування [7].

Орган, який уповноважений приймати рішення щодо обрання та кар'єри суддів, має бути незалежним від уряду й адміністративних органів. Для гарантії незалежності цього органу мають бути запроваджені такі положення, як, наприклад, нагляд за тим, щоб його члени призначались судовою владою, щоб орган самостійно приймав рішення про власні правила процедури. Однак якщо конституція, законодавство чи традиції дозволяють урядові брати участь у призначенні суддів, то необхідні гарантії того, щоб на такі процедури призначення не впливали інші мотиви, аніж ті, що пов'язані з викладеними вище об'єктивними критеріями [4].

В окремих демократичних країнах існують системи, де виконавча влада має значний вплив на призначення суддів. Такі системи можуть добре спрацювати на практиці й уможливають незалежність судівництва, оскільки виконавча влада обмежена сформованою правовою культурою і давно усталеними традиціями [5].

Так, у п. 13 Основних принципів ООН зазначено: «Підвищення суддів на посаді, де існує така система, варто здійснювати на основі об'єктивних факторів, зокрема здібностей, моральних якостей і досвіду» [7].

Варто зазначити, що на сьогодні існує низка міжнародних актів, які закріплюють положення про порядок призначення на посаду, проходження служби суддями, проте, на думку В.В. Пейсікова, навіть якщо вони не містять норм права, то слугують орієнтиром для держав під час удосконалення внутрішнього законодавства з метою забезпечення справедливого, незалежного та неупередженого правосуддя. Через високий авторитет міжнародних організацій, які стали ініціаторами прийняття міжнародних актів, вони в більшості своїй сприйняті цивілізованим міжнародним співтовариством як керівництво до дії [6].

Ми погоджуємося з висновками, викладеними в Основних принципах незалежності судових органів, схвалених Резолюціями Генеральної Асамблеї ООН 40/32 та 40/146 від 29 жовтня та 13 листопада 1985 р., про те, що особи, відібрані для судових посад, повинні мати високі моральні якості й здібності, а також відповідну кваліфікацію в галузі права [7]. Адже будь-який метод щодо добору суддів мусить гарантувати від призначення суддів за неправомірними мотивами. Не повинно також бути дискримінації щодо особи за ознаками раси, кольору шкіри, статі, релігії, політичних та інших переконань, національного чи соціального походження, майнового стану тощо; однак вимога про те, щоб кандидат на юридичну посаду був громадянином відповідної країни, не повинна розглядатися як дискримінаційна. Зазначений Конгрес рекомендував указати принципи для використання в межах національної, регіональної й міжрегіональної діяльності з урахуванням політичних, економічних, соціальних і культурних умов і традицій кожної країни, а Генеральна Асамблея запропонувала урядам дотримуватися їх і брати до уваги в межах свого національного законодавства й практики.

Крім того, Європейська хартія про статус суддів (Рада Європи, 1998 р.) [8] закріплює, що правила відбору та призначення на посаду суддів незалежним органом або комісією вимагають здійснення відбору на основі здатності кандидатів вільно й неупереджено оцінювати справи, які передаються на їхній розгляд, і застосовувати закон із повагою до гідності особи. Також законом має бути передбачено забезпечення умов, які гарантуватимуть дотримання вимог щодо освітньої кваліфікації та наявності попереднього досвіду призначення на посаду саме тих осіб, які здатні виконувати необхідні функції.

Цікавою є думка Г.О. Мурашина, який зазначав, що Європейська хартія про статус суддів – це документ, важливий для організації й функціонування судової влади в європейських країнах. Наведені в ньому положення на високому рівні гарантують реалізацію статусу суддів [9].

Варто акцентувати увагу на тому факті, що в Європейській хартії про статус суддів

розглядаються системи підвищення суддів на посаді, «не основаних на стажі» (п. 4.1), а в пояснювальній записці зазначається, що «це є системою, яка жодним чином не включається Хартією, оскільки така система, зважаючи на все, надає ефективний захист незалежності» [8]. Хоча відповідний досвід є необхідною умовою для підвищення суддів, у сучасному світі стаж більше не є загальним прийнятним критерієм для прийняття рішень щодо підвищення суддів на посаді. Громадськість зацікавлена не тільки в незалежності, а й у високій якості судової влади й, що особливо важливо в епоху змін, у якості керівників судових органів. Адже система підвищення суддів на посаді основана виключно на стажі роботи, потенційно веде до зниження динамізму, а це не може бути виправдано якою-небудь перевагою з погляду забезпечення незалежності.

Варто також зазначити, що ст. 9 Загальної (Універсальної) хартії судді, ухваленої 17 листопада 1999 р. Центральною Радою Міжнародної Асоціації Суддів у Тайпеї (Тайвань), передбачено, що обрання судді на посаду має відповідати об'єктивним і прозорим критеріям і базуватися виключно на професійних якостях. Якщо обрання на посаду не відбувається іншим шляхом, згідно з установленою та глибоко вкоріненою традицією, то таке обрання має здійснювати незалежний орган, що включає достатню кількість представників судової влади [10].

Крім того, Рекомендація щодо суддів: незалежність, ефективність та обов'язки, ухвалена Комітетом міністрів Ради Європи № R (94) 12, від 17 листопада 2010 р. також закріплює, що рішення, які стосуються добору й підвищення суддів по службі, мають ґрунтуватися на об'єктивних критеріях, які попередньо визначені законом чи компетентними органами влади. Прийняття таких рішень має базуватися на заслугах, з урахуванням кваліфікації, умінь і потенціалу, необхідних для вирішення справ при застосуванні закону, зберігаючи повагу до людської гідності. Орган влади, який приймає рішення щодо добору та підвищення суддів по службі, повинен бути незалежним від виконавчої й законодавчої влади. Для гарантування незалежності такого органу щонайменше половину його членів мають становити судді, обрані самими ж суддями [4].

І, незважаючи на те що зазначені міжнародні нормативно-правові акти приймалися в різний період часу, вони мають багато спільного, а саме:

1) неможливість формування корпусу професійних суддів із будь-якою дискримінацією самовираження особи (винятком є належність до громадянства держави);

2) існування спеціального органу державної влади, який приймає рішення щодо добору кандидатів на посаду судді;

3) більшість членів цього органу повинні бути вже працюючими професійними суддями;

4) високий рівень правової культури, правової свідомості кандидата на посаду судді тощо.

Крім того, варто зазначити, що у країнах Європи всі процедури призначення на посаду судді діляться на дві основні категорії:

– обрання суддів (у системах, де передбачаються вибори суддів, судді обираються безпосередньо народом (трапляється рідко) або ж Парламентом (так обирають швейцарських суддів федерального рівня й суддів у Словенії).

Варто зазначити, що участь Парламенту в процесі призначення суддів може спричиняти політизацію призначення суддів. Обрання суддів у Парламенті має дискреційний характер, і навіть якщо кандидатури суддів пропонуються радою юстиції, не варто виключати, що виборний законодавчий орган не зможе утриматися від відхилення кандидата. Відтак політичні міркування можуть взяти гору над об'єктивними критеріями.

У висновку Венеціанської комісії зазначено: «Парламенту, безсумнівно, більшою мірою властиві політичні ігри, і призначення суддів можуть призвести до політичних торгів у Парламенті, в яких кожний член Парламенту від того чи іншого округу захоче мати свого власного суддю» [11]. Призначення на посаду звичайного судді не повинно бути предметом голосування в Парламенті у зв'язку з неможливістю виключення небезпеки того, що політичні міркування переважають об'єктивні заслуги кандидата;

– призначення суддів (у системі, де судді безпосередньо призначаються на посади, такі призначення може робити глава держави). Ураховуючи особливі функції суддів конституційних судів і потребу, що зростає, у демократичній законності скасування законів, прийнятих Парламентом, який представляє суверенний народ, порядок призначення суддів конституційних судів часто відрізняється від порядку призначення суддів звичайних судів.

Отже, досліджені міжнародні акти, прийняті в межах ООН і Ради Європи, є важливим узагальненням тих процесів, що відбуваються у світі протягом останніх 50 років у напрямі створення незалежних судових органів. Адже напрацьований світовий досвід, який несуть у собі ці міжнародні документи, спрямований передусім на вдосконалення судових систем окремих держав із тим, щоб забезпечувати належний правовий захист людини через незалежних суддів. І саме в цьому аспекті серйозна увага приділяється питанням формування корпусу професійних суддів [12].

Тобто, формування високопрофесійного суддівського корпусу – це проблема не лише національного рівня, а й питання, яке турбує інтернаціональну спільноту. Над розробленням перерахованих норм міжнародного права працювали кращі вчені та юристи провідних держав Європи. Закладено положення, які сформувалися з урахуванням помилок та історичного досвіду багатьох країн. Особливість указаних нормативно-правових актів полягає в тому, що вони характерні й можуть бути застосовані до будь-якої правової системи та спеціфіки національного законодавства. Тому вони й мають рекомендаційний характер, щоб держава, яка знаходиться на

шляху формування демократичного та правового суспільства, змогла пристосувати положення міжнародних актів до власного законодавства. На такому шляху знаходиться й Україна.

На основі комплексного підходу щодо розгляду норм міжнародних нормативно-правових актів і Законів України «Про судоустрій і статус суддів», «Про Вищу раду юстиції» [13], що є основними в питанні регулювання добору кандидатів на посаду судді, можна проаналізувати рівень відповідності законодавства України ратифікованим нормативно-правовим документам.

Так, установлюючи вимоги до кандидата на посаду судді, законодавець зазначив, що мають забезпечувати рівність їхніх прав незалежно від раси, кольору шкіри, політичних, релігійних та інших переконань, статі, етнічного й соціального походження, майнового стану, місця проживання, мовних або інших ознак і критеріїв. Положення про неможливість будь-якої дискримінації встановлене в законодавстві України, як це й указано в міжнародних нормативно-правових актах, хоча на практиці простежити реальне застосування цього положення дуже важко, адже неможливо уникнути наявності суб'єктивного людського фактора при доборі кандидатів на посаду. Наявний певний належний рівень моральних та особистих якостей, як зазначено в Основних принципах незалежності судових органів, хоча на практиці це питання потребує вдосконалення для вищого рівня ефективності відбору кандидатів.

Органи влади, які діють в Україні, частково незалежні від виконавчої та законодавчої гілки влади, займаються формуванням суддівського корпусу. Основна частина Вищої кваліфікаційної комісії України є суддями (6 із 11 чоловік), як це рекомендовано в міжнародних нормативно-правових актах, а у Вищій раді юстиції більшість складу не є суддями. Іншими словами, замість одного органу влади, що здійснює добір кандидатів на посаду судді, в Україні функціонує аж два, які частково дублюють свої повноваження.

Висновки. Виконання міжнародних угод є ключовим питанням державної політики України у сфері європейської та міжнародної інтеграції. Практичним інструментом досягнення успіху в цьому є наближення законодавства, що передбачає також забезпечення відповідності вітчизняної правозастосовної практики міжнародним законодавчим приписам. Отже, важливо закласти належне інституційно-правове підґрунтя для реалізації процесу наближення в найбільш ефективний спосіб, посилюючи при цьому потенціал усього суспільства, від законодавчих і посадових осіб, котрі приймають стратегічні рішення, до фахівців, відповідальних за вирішення галузевих питань.

Ратифікуючи міжнародні договори, принципи, хартії, рекомендації, український законодавець створює підґрунтя для формування суверенної, незалежної, демократичної, соціальної, правової держава, як указано у ст. 1 Конституції України [14]. Адже, імплементуючи міжнародно-правові норми до вну-

трішнього законодавства, Україна ставить себе на один рівень із провідними державами світу та уникає помилок, які можуть бути допущені при формуванні високопрофесійного корпусу суддів. Але, на нашу думку, варто акцентувати увагу на тому, що в міжнародних актах неможливо врахувати всі особливості й традиції правової системи нашої держави, тому під час розробки національних законів неможливо залишити положення вказаних нормативно-правових актів у такому самому загальному вигляді.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Правова доктрина України : у 5 т. – Х. : Право, 2013. – Т. 2 : Публічно-правова доктрина України / [Ю.П. Битяк, Ю.Г. Барабаш, М.П. Кучерявенко та ін.] ; за заг. ред. Ю.П. Битяка. – 2013. – 864 с.
2. Юридична енциклопедія : в 6 т. / редкол. Ю.С. Шемчушенко та ін. – К. : Українська енциклопедія, 2003. – Т. 5. – 2003. – 736 с.
3. Луць Л.А. Європейські міждержавні правові системи: загальнотеоретична характеристика : дис. ... докт. юрид. наук : спец. 12.00.01 / Л.А. Луць. – Львів, 2004. – 447 с.
4. Рекомендація СМ/Rec (2010) 12 Комітету Міністрів Ради Європи державам-членам щодо суддів: незалежність, ефективність та обов'язки, ухвалена Комітетом Міністрів Ради Європи 17 листопада 2010 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://zakon2.rada.gov.ua/laws/994_38.
5. Міжнародні стандарти у сфері судочинства. – К. : Істина, 2010. – 488 с.

6. Пейсиков В.В. Правовые и организационные аспекты отбора, подготовки и повышения квалификации судей : дис. ... канд. юрид. наук : спец. 12.00.11 / В.В. Пейсиков. – М. : РГБ, 2007. – 327 с.

7. Основні принципи незалежності судових органів, схвалені Резолюціями 40/32 та 40/146 Генеральної Асамблеї від 29 листопада та 13 грудня 1985 року [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/995_201.

8. Европейская хартия о статусе судей // Российская юстиция. – 1999. – № 7. – С. 2–4; № 8. – С. 2–4; № 9. – С. 5–6.

9. Мурашин Г.О. Статус суддів – європейські стандарти / Г.О. Мурашин // Правова держава : щорічник наукових праць Інституту держави і права ім. В.М. Корецького НАН України. – Вип. 11. – К. : Вид. дім «Юридична книга», 2000. – С. 186–195.

10. Загальна (Універсальна) хартия судді, ухвалена 17 листопада 1999 р. Центральною Радою Міжнародної Асоціації Суддів в Тайпеї (Тайвань) [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/995_j63.

11. Спільний висновок Венеціанської комісії й Директорату з прав людини (ДПЛ) Генерального директорату з прав людини та верховенства права Ради Європи (гд-і) щодо закону «Про судоустрій і статус суддів» і внесення змін до закону «Про Вищу раду юстиції» України, прийнятий Венеціанською комісією на її 102-му пленарному засіданні 20–21 березня 2015 року [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://search.ligazakon.ua/.../ua/?s>.

12. Прилуцький С.В. Формування корпусу професійних суддів України : дис. ... канд. юрид. наук : спец. 12.00.10 / С.В. Прилуцький. – К., 2003. – 223 с.

13. Про Вищу раду юстиції : Закон України від 15.01.1998 р. № 22/98-ВР // Відомості Верховної Ради. – 1998. – № 25. – Ст. 146.

14. Конституція України : офіц. видання станом на 01.11.2010 р. – К. : Центр учбової літератури, 2010. – 88 с.

УДК 342.72

МІЖНАРОДНІ ДОГОВОРИ ЯК ДЖЕРЕЛА ПРАВА ДАВНЬОРУСЬКОЇ ДЕРЖАВИ (КІНЕЦЬ ІХ – ПОЧАТОК ХІІІ СТ.)

Іерусалімова І.О., к. ю. н.,

доцент кафедри теорії та історії держави і права

ДВНЗ «Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана»

Проаналізовано міжнародно-правові договори періоду Київської Русі. Виявлено закономірності впливу внутрішньодержавних приписів на зміст норм міжнародних договорів.

Ключові слова: міжнародні договори, міжнародні відносини, витоки міжнародного права, джерела права.

Проанализированы международно-правовые договоры периода Киевской Руси. Выявлены закономерности влияния внутригосударственных предписаний на содержание норм международных договоров.

Ключевые слова: международные договоры, международные отношения, истоки международного права, источники права.

Iyerusalimova I.O. INTERNATIONAL AGREEMENTS AS SOURCES OF LAW OF THIS STATE (END OF IX – BEGINNING OF XIII CENTURY)

Analyzed the international legal treaties period of Kievan Rus. The regularities of the impact of domestic regulations on the content of international agreements.

Key words: international treaties, international relations, sources of international law, sources of law.

Постановка проблеми. Історія міжнародного співробітництва в галузі правотворчості й правозастосування має досить тривалий період існування, однак дослідження проблем у цій галузі не втратило своєї актуальності. Вивчення процесів формування джерельної бази українського законодавства в ретроспективному плані дає можливість акцентувати увагу на питаннях практичної рецепції

європейського права, правовій інфільтрації та імплементації норм міжнародного права в давньоруське.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблема розвитку давньоруського права інтенсивно вивчається вже близько трьох століть. Аналіз давньоруського права з моменту становлення вітчизняної історико-правової науки був одним з основних напрямів, що по-